

sus, Chrysostomus, et alii. Atque eodem sensu dixit Cyprianus, epist. 2: *In proprias laudes odiosa jactatio est, quamvis possit non jactatum esse, sed gratum, quidquid non virtuti hominis adscribitur, sed de Dei munere prædicatur.* Quod etiam eleganter docet Gregorius, 16 Moral., c. 2, tractans locum Pauli (1 Cor. 13): *Gratia autem Dei sum id quod sum; et gratia ejus in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi.* Et Augustinus, epist. 106, tractans eadem verba: *Quid habes quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? Hoc utriusque totum (inquit), non ideo ut homo non gloriatur, sed ut qui gloriatur, in Domino gloriatur,* etc. Et similiter in lib. de Spirit. et lit., cap. 34, hoc sensu dixit: *Accipere et habere anima non potest dona nisi consentiendo; ac per hoc, quid habeat et quid accipiat, Dei est; accipere autem et habere utique accipientis et habentis est.* Addit Gregorius Nazianzenus, in Apolog. 1, hoc non minuere, sed augere potius gloriam Dei; nam, *singularis et eximia bonitatis Dei argumentum est, facere ut nostra quoque aliqua ex parte sit virtus, nec natura tantum inseratur, sed voluntate etiam animique proposito excolatur, et arbitrii libertate parem in utramque partem motum habente.* Multa etiam de hoc habet Bernardus, in lib. de Gratia et libero arbitrio.

44. Ultimo vero addendum est, quanquam hoc non sit per se et intrinsece malum, regulariter tamen non expedire hominem de suis operibus gloriari. Ita docuit Paulus, 2 ad Corinth. 12: *Si gloriari oportet, non expedit quidem.* Ubi Chrysostomus, hom. 26, et cæteri expositores, id declarant; et specialiter D. Thomas ait: *Licet simpliciter non expedit gloriari, tamen aliquando, propter aliquam specialem causam, potest homo gloriari.* Ex quibus verbis colligo, propter honestum finem, atque adeo propter necessitatem vel utilitatem proximi aut propriam, posse id licere et expedire, tamen per sese, secluso alio fine, minime expedire. Primo, quia in tali actu per se sumpto nulla est honestas; ideoque nisi intercedat alia honesta utilitas, erit actus otiosus. Deinde est periculum jactantiæ, et gloriæ vanæ, et scandali, et ideo, licet vere homo sit dignus laude et gloria, ob liberam cooperationem cum gratia Dei, non tamen ipse debet eam sibi tribuere, sed in divino judicio relinquere.

Ad quartum negatur sequela, scilicet, non debere Deo majores gratias, qui credit, quam

qui non credit; quia, ut ostendimus, simpliciter recipit majus beneficium, quia recipit vocationem congruam, et ipsam fidem; et similiter quoad hoc simpliciter magis diligitur.

45. *Declaratur hæc propositio:* Pro sola libertate unus credit, alius non credit. — Sed inquireret tandem aliquis an in eo casu, quo ex duobus æquali Dei vocatione præventis, unus credit, alius non credit, verum sit dicere, pro sola eorum libertate accidere, ut unus credat, alius non credat. Quidam enim viri docti ita interdum locuti sunt, quia cum Deus ex parte sua æque illos vocaverit, et suum concursum obtulerit, illa differentia solum ex libero arbitrio oriri videtur. Quibus favet illa locutio Augustini: *Consentire vocationi, vel ab ea dissentire, proprie voluntatis est.* Aliis vero hic modus loquendi omnino displicet; quia inde fieri videtur, ex solo libero arbitrio discerni justum ab injusto, credentem a non credente. Sed, suppositis quæ diximus, et quæ iidem auctores docent, non potest esse quæstio nisi de usu verborum, in quibus tamen omnis ambiguitas vitanda est, ut occasio omnis calumniæ auferatur. Itaque in illa comparatione duo sunt extrema: unum est hominis non credentis, alterum hominis credentis. Ex parte prioris extremi, differentia oritur ex solo libero arbitrio, quod his verbis optime declaratur: *Ut hoc credente ille non credat, solum liberum arbitrium in causa est.* Probat, quia ille tantum est quidam defectus; ergo optime reducitur in solam propriam voluntatem, juxta illud: *Perditio tua ex te.* Item, illud non credere non est opus gratiæ, neque ad illud indiget homo auxilio speciali. Imo, si præcise ac metaphysice consideretur ille usus libertatis negativus, neque generalis concursus est ad illum necessarius; ad voluntatem autem positivam non credendi necessarius quidem est et sufficit concursus generalis ordinis naturæ; tamen ratione illius non tribuitur Deo illa actio quatenus ab homine est, quia neque Deus prædeterminat voluntatem ad illam, neque ex se tribuit concursum definitum et limitatum ad illam, sed ex se indifferentem in actu primo, sicut de omni actione peccaminosa in superioribus dictum est.

At vero ex parte alterius extremi, scilicet hominis credentis, simpliciter et absolute verum non est, ex sola libertate illius provenire, quod aliter se habeat, quam aliter qui non credit. Probat, quia non aliter se habet quam alter, nisi volendo credere; sed hanc

voluntatem non habet ex sola sua libertate; ergo, quod aliter se habeat non est ex sola sua libertate, sed ex illa cum gratia Dei. Dico autem simpliciter et absolute, primo, quia ex suppositione et juxta subjunctam materiam, et solum respective loquendo, potest illa locutio a falsitate excusari; ut, si jam supponatur gratia sufficiens, et quod voluntas nihil potest supernaturaliter operari, nisi cooperante gratia, et quod hæc cooperatio gratiæ ex se, seu ex parte Dei præparata est, si liberum arbitrium suam cooperationem adjungat, tunc clarum est, in vero et Catholico sensu, pro sola libertate hunc credere, quamvis alter non credat; tum quia in toto rigore dictio exclusiva non excludit concomitantia, præsertim quando jam supponuntur necessaria; tum etiam quia constat ibi tantum addi ad excludendam novam præmotionem ex se determinantem voluntatem, aut potius necessitatem illi inferentem; et ad denotandum voluntatem, ratione suæ libertatis, esse in suo genere causam propriam suæ liberæ determinationis, quamvis sine concursu gratiæ eam efficere non possit. Et in hoc sensu locuti sunt auctores Catholici. Adde etiam quod, licet actus, ut supernaturalis est, sit a Deo principaliter, tamen, ut est liber, habet hanc determinationem a solo libero arbitrio; sicut actus, ut vitalis, habet hanc determinationem ex peculiari habitudine ad potentiam vitalem.

CAPUT XXI.

OCCURRITUR ALIIS OBJECTIONIBUS CONTRA DOCTRINAM SUPERIORIS CAPITIS.

1. *Eum qui consentit recipere majus auxilium, docent aliqui.* — *Quid probent testimonia quæ pro se afferunt hi Doctores.* — Caput hoc præsentis operi adjungere visum est, eo quod denuo intellexerim doctos aliquos Scriptores Theologos, qui nobiscum reipsa fere conveniunt in explicanda ratione gratiæ et vocationis efficacis, adhuc tamen circa quæstionem tactam in superiori capite a nobis dissidere, in modo loquendi nescio, an etiam in re. Volunt enim eum, qui vocationi consentit, semper recipere a Deo in ipsamet vocatione, non solum majorem gratiam, misericordiam, et beneficium; sed etiam majus auxilium excitans majoremque vocationem; citantque in eam sententiam Ruardum, ar-

tic. 7, post decimam propositionem; et Driedonem, de Captivitate et Redemptione generis humani, tract. 4, cap. 5. Atque ad hoc persuadendum congerunt multa testimonia Scripturæ sacræ et Sanctorum, præsertim Augustini, quæ nunc commemorare vel explicare necessarium non judicavi, nam fere omnia ex professo tractata sunt a nobis superius, cap. 11 et 14. Et sunt quidem optima ad probandum efficax auxilium gratiæ (juxta mentem Augustini, et Scripturæ significationem) non solum ponendum esse in cooperante gratia, sed etiam in ipsamet vocatione, quæ ex peculiari misericordia Dei quibusdam congrua et efficax datur, et non aliis; quod pertinet ad specialem gratiam electorum, quam Deus sola sua voluntate confert, juxta illud: *Cujus vult miseretur, et quem vult indurat,* cum similibus, quæ in hunc eundem sensum referenda sunt. Atque ita ex illis optime probatur eum, qui congruam vocationem accipit, majus beneficium majoremque gratiam a Deo accipere propter dictas morales considerationes; scilicet, quia ex majori voluntate et amore, et cum majori commoditate et utilitate, a Deo bene præcognita et intenta, confertur. Est enim evidens donum, in ratione doni aut beneficii, quamvis in sua entitate non sit majus, imo licet sit minus, secundum æstimationem moralem crescere ex prædictis circumstantiis, tum ex parte dantis, tum ex parte recipientis, et ex occasione et opportunitate in qua datur: constat autem ex dictis, has circumstantias intercedere in hoc dono vocationis congruæ. Recte igitur illis testimoniis probatur hanc esse majorem gratiam et misericordiam. Quomodo autem illa testimonia probent esse etiam majorem vocationem vel auxilium, non video, quia neque formaliter id dicunt, neque ex his quæ dicunt recte inferri potest, ut ostendam ex aliarum rationum solutionibus.

2. *Prima illorum ratio.* — Ratione igitur argumentari possumus: primo, quia vocatione aliquid peculiare habet semper ex parte Dei, in eo qui consentit, quod non habet in eo qui non consentit; ergo est simpliciter major vocatione majusque auxilium. Antecedens patet, quia quando Deus vocat aliquem ut efficaciter convertatur, removet omnia impedimenta quæ possunt impedire ne consentiat vocationi, aut ne tam attentè et commode illam audiat, aut ne cogitatio alia insurgat, quod consensum impedire valeat; nam si Deus hæc omnia non præveniat, non potest esse omni-

no certum et infallibile hominem vocatum consensurum esse vocationi, quod repugnat absolutæ intentioni Dei. At vero, in eo qui consensurus non est vocationi, Deus non removet impedimenta, ut per se constat; ergo aliquid specialius operatur Deus in altero; ergo ratione illius vere dicitur illud majus auxilium; non enim tantum consistit majus auxilium in principio per se requisito ad actionem, sed etiam in remotionibus impedimentorum, et in quacumque alia conditione quæ ad facilius agendum conferre possit. Et eadem ratione merito dicitur illa major vocatio, quia cum vocatio ad audientem referatur, illa quæ tali modo et cum talibus circumstantiis datur, ut melius et attentius audiatur, vere dicitur major vocatio; hujusmodi autem est illa vocatio, quæ cum remotione omnium impedimentorum ad recte audiendum confertur.

3. *Secunda ratio.* — Unde etiam confirmatur ratione philosophica morali, quia fieri non potest ut ex duobus æqualiter affectis, et de eodem objecto eodem modo cogitantibus, verbi gratia, de castitate servanda aut violanda, fide amplectenda vel refutanda, unus bonæ cogitationi consentiat, alter dissentiat, manente cogitatione invariata, ut supponimus, usque ad instans electionis voluntatis; ergo, ut in his hominibus possit vocatio ipsa ex parte Dei esse efficax in uno, et non in alio, necesse est ut in uno meliorem excitet cogitationem, aut majorem attentionem, vel aliquid simile; ergo in vocatione efficaci semper est aliquid majus ex parte Dei. Consequentia sunt manifestæ, et antecedens patet ex illo principio morali, quod defectus in voluntate semper supponit aliquem defectum in intellectu. Quod sumitur ex Aristotele, 3 Ethic., c. 1, et D. Thoma, 1. 2, quæst. 77, a. 2. Imo etiam Augustinus, hanc fere rem tractans, lib. 2 de Peccator. merit. et remiss., c. 17 et 19, eandem radicem indicat, ob quam homines gratiæ Dei resistunt, scilicet, quia aut deest illis sufficiens scientia, consideratio, aut attentio, vel delectatio etiam sufficiens, quæ efficaciter ad consentiendum alliciat; sentit ergo per vocationem efficacem semper fieri in homine majorem attentionem intellectus, vel delectationem voluntatis, qua reddatur docibilis a Deo. Quod in multis aliis locis prosequitur, in quibus insinuat Deum interius semper aliquid peculiare operari in eo qui convertitur, et ideo inscrutabile iudicium Dei esse dicit, cur ex duobus vocatis exterius,

unus convertatur, et non alius; ut patet epist. 403, et aliis locis vulgaribus; consistit autem illud iudicium inscrutabile in eo quod Deus specialiter operatur. Nam si tota ratio differentia esset posita in libertate voluntatis cum auxilio Dei proportionato, nullum esset iudicium inscrutabile.

4. *Tertia ratio.* — Tandem argumentor in hunc modum, quia auxilium datur homini non solum ut ipsum excitet, sed etiam ut adjuvet, ut in superioribus declaratum est; ergo illud est simpliciter majus auxilium, quod ei est magis congruum, ut eum magis juvet ad operandum; hujusmodi autem semper vocatio congrua, nam illa et excitat hominem, et eum etiam adjuvat cum affectu, quia ab illo consensum obtinet, quod non facit vocatio inefficax; est ergo simpliciter majus auxilium.

Quid in sententia de re ipsa, quid de modo loquendi controverti possit.

5. Nihilominus sententiam superiori capite propositam veram esse censeo, et quantum ad rem ipsam, et quantum ad loquendi modum; oportet enim hæc duo accurate distinguere, et ut clarius respondeamus objectis, et ex responsione veritas prædictæ sententiæ magis confirmetur. Unum ergo verum omnino censeo, scilicet, majus auxilium et majorem vocationem non tantum consistere in majori perfectione positiva actuum intellectus et voluntatis, quibus interius fit talis vocatio; sed etiam in quocumque majori effectu divinæ gratiæ vel providentiæ supernaturalis, qui (cæteris paribus) possit magis conferre ad eliciendum consensum ab humana voluntate, sive conferat per se, sive per accidens, removendo prohibens, aut aliter voluntatem attrahendo. Nam in moralibus censetur maxime per se concurrere quod physice concurrat per accidens; et in hac materia non minus considerantur auxilia moralia quam physica; erit ergo illud simpliciter majus auxilium, si, cæteris paribus, in aliquo simili effectu vel casu superet. Hinc ergo recte intelligitur quid possit in hac quæstione controverti de re ipsa, quid vero de modo loquendi. Erit enim maxime de re quæstio, an congrua vocatio semper excedat (cæteris paribus) in aliquo speciali effectu gratiæ prævenientis, seu providentiæ supernaturalis Dei, qua præparat voluntatem nostram, et ob eam causam vere ac realiter sit majus au-

xilium majorque vocatio. De modo autem loquendi erit quæstio, esto verum sit vocationem congruam nihil hujusmodi necessario includere, an ex eo solum quod eo tempore datur, quando infallibiliter habitura est effectum, dicenda sit major vocatio vel majus auxilium. Rursus in priori sensu fieri potest comparatio vel ad diversos homines inæqualiter affectos seu dispositos, quatenus supponuntur vocationi, quia scilicet unus habet difficile ingenium, seu complexionem virtuti repugnantem, alius facilem et tractabilem; vel quia unus est magis assuetus vitiiis quam alius, etc.; aut comparatio fieri potest ad homines diversos, ex se æqualiter affectos, ejusdem ingenii, complexionis, habitus, etc. Et idem est si comparatio fiat ad eundem hominem, pro diversis temporibus æqualiter vel inæqualiter affectum.

6. *Prima assertio et responsio ad primam objectionem.* — Quando igitur duo, alias ex se inæqualiter affecti, ita vocantur, ut unus convertatur et non alius, non est necesse ut in eo, qui convertitur, vocatio includat aliquem effectum positivum, vel privativum prævenientis gratiæ, quem non includat alterius vocatio sufficiens et non efficax; unde de hoc titulo non est necesse ut is, qui convertitur, habeat majorem vocationem vel auxilium. Hoc, ut minimum, probant efficaciter (ut existimo) adducta in superiori capite in confirmationem secundæ assertionis, et a fortiori constabit ex dicendis hic in secundo puncto. Nunc ergo solum confirmatur solutione primæ objectionis, quæ, cum generalis sit, maxime videtur procedere contra hanc assertionem. Nego igitur antecedens, nempe vocationem congruam semper habere effectum peculiarem gratiæ antecedentis ex parte Dei, quem Deus non conferat in vocatione sufficiente. Ad probationem autem de ablatione impedimenti, respondeo neque hanc impedimentorum ablationem, factam ex speciali gratia præveniente, semper esse necessariam, neque, etiam si necessaria sit, seu ex gratia fiat, propterea oriri semper illam inæqualitatem. Declaratur prior pars, nam si fortasse impedimentum unius est prava complexio, quam alius non habet, remotio hujus impedimenti non est ex speciali gratia præveniente, de qua agimus, sed pertinet ad donum naturæ. Quod si quis dicat illud etiam naturæ donum datum esse et provisum cum hoc respectu ad opera gratiæ et faciliorem cooperationem cum illa, imprimis hoc satis

incertum est; nam Deus non immutat naturales proprietates vel complexionem propter hunc finem; unde, hoc ipso quod voluit creare hunc hominem propter supernaturalem finem, voluit illi dare ingenium, vel complexionem huic naturæ individua debitam. Et deinde licet hoc concedatur, id non pertinet ad actualem gratiam vocationis et auxilii, de qua agimus, sed ad naturæ institutionem, seu procreationem, quod est valde remotum. Præterea multa sunt alia, quæ possunt impedire consensum gratiæ vocantis, quæ non semper auferuntur ex speciali auxilio gratiæ, sed in re ipsa non inveniuntur, quia non fuerunt applicatæ causæ, secundum cursum ordinarium rerum; ut, verbi gratia, si unus ex his qui vocantur careat habitibus vitiorum, quia est juvenis, et nondum habuit tempus acquirendi hujusmodi habitus, et similia; ergo, quamvis contingat in uno esse vocationem inefficacem propter aliquod ex his impedimentis, et non in alio, non propterea necesse est ut vocatio ipsa habeat efficaciam tollendi tale impedimentum ab uno, et non ab alio, sed in uno invenit tale impedimentum, et non in alio.

7. *Respondetur objectioni.* — Est autem advertendum, hujusmodi impedimentum, de quo agimus, non esse tale ut, illo existente, ex intrinseca vi illius necessario sequatur resistantia ad vocationem; alioqui tolleretur potestatem consentiendi vocationi, et redderet illam absolute insufficientem respectu talis personæ; sed est hoc impedimentum morale, quod de se reddit assensum difficiliorem, et Deus in præscientia sua conditionata videt hoc impedimentum futurum esse efficax in hoc, qui libertate sua illi potius est pariturus, quam vocationi. Dices: ergo Deus, saltem per suam præscientiam, observat ut nullum impedimentum sit in eo, quem vult convertere, quando illum vocat, sive per specialem gratiam illud auferat, sive per præscientiam supponat non intervenire; ergo hoc satis est ut talis vocatio sit major. Respondetur negando consequentiam juxta sensum declaratum; nam, quando impedimentum non intercedit solum ex præscientia, ablatio ejus non est effectus gratiæ vocantis, et congruitas vocationis, quæ ex illo respectu provenit, solum pertinet ad illud beneficium dandi vocationem, in eo tempore in quo præscitur habitura effectum, de quo dicemus in ultimo puncto. Sed urgebis, nam saltem illa vocatio est major respectu, sicut dici potest major